

127 7 PORTRÄTT AV EN SKURK

DEN REPUBLIKANSKE senatorn Joseph McCarthy var för några få år sedan en av världens mest omtalade och omskrivna, uppskattade och avskydda personer. Hans glanstid inföll mellan våren 1950, då han påstod sig kunna namnge ett stort antal i utrikesdepartementet verksamma kommunister, och hösten 1954, då senaten med stor majoritet uttalade sitt "fördömande" av hans uppträdande som ägnat "att bringa senaten i vanheder och vanrykte". Självy har jag, från besök i USA 1954 och 1955, drastiska intryck av hur snabb och fullständig förändringen i McCarthy's ställning var. Vid det första besöket var McCarthy av sina talrika anhängare och sympatisörer betraktad som en stor nationell ledare, medan motståndarna honom som en aktuell fara för friheten och demokratin i USA; vid det andra besöket talade man om honom som en fallen och förfallen person, föremål för en social ostracism så hård att ingen senatskollega ville samtala med honom eller äta vid samma bord som han.

Att klargöra vad McCarthy utträttade och varför han nådde en så betydande, om också bräcklig maktställning är inte lätt. Jag skall stanna vid några moment som mera utförligt redovisades i artikelserier vid denna tid, men som nu kanske hos de flesta fallit i glömska.

Kärnpunkterna i McCarthy's verksamhet var misstänklighetsörande och publicitet. Som medlem eller ordförande i skilda senatsutskott framförde han i snabb följd anklagelser mot förvaltningsgrenar och organisationer för "hemlig" kommunism och "oamerikansk" propaganda; han vände sig bland annat mot utrikesdepartementet, den officiella radion "Voice of America", armén och de protestantiska kyrkorna, han angrep statsstyrelsen över huvud genom att — med häntyd på demokraternas långa besittning av presidenturen — tala om "tjugu år av förädliskt valde". Anklagelserna kunde nästan aldrig bestyrkas; typiskt är att McCarthy, som började med löftet att utpeka 207 kommunister i utrikesdepartementet, inte visade sig kunna ange en enda person.

Den beryktade republikanske senatorn Joe McCarthy — här ovan i en rad karaktäristiska poser — har porträtterats av den amerikanske journalisten Richard H Rovere, känd som medarbetare i The New Yorker. Herbert Tingsten utgår i denna artikel från Roverses biografi, som han finner väldokumenterad, intelligenta och ofta spirituell.

Men genom den allmänna oro för kommunismen som mer än tidigare eller senare rådde under detta skede — Alger Hiss hade dömts någon månad innan McCarthy framträdde och Koreakriget kom några månader senare — fanns en benägenhet att tro på eller åtminstone uppmärksamma McCarthy's beskyllningar, och han fick genom sin ställning och genom det sensationella i sina "avslöjanden" en oerhörd publicitet. Att han gång på gång överbevisades om lögn och falskhet glömde folk bort inför de nya och allt mera fantastiska anklagelser som strömmade i utskottsförhör och tal, ofta upptagna i radio och television. Tidningarna ansåg sig inte kunna undvika att publicera hans uttalanden

även om de inte trodde på dem, ty han var "nyheter" på samma sätt som en kung, en filmstjärna eller en mördare. Här till kom att gamla och av McCarthy missbrukade konstitutionella bestämmelser gav stora möjligheter, särskilt kongressutskottens rätt att inkalla vittnen till förhör och att domfälla personer som utom på vissa angivna grunder vägrade att svara vid förhören.

Direkt lyckades McCarthy inte utträtta mycket. Hans i svepande generaliseringar framförda anklagelser visade sig, då de skulle konkretiseras, vara grundade på obetydliga och i regel felaktigt beskrivna episoder eller detaljtågärder; anklagelserna mot arméledningen för hemlig kommunism smalt exempelvis ned till påståendet att en tandläkare med kommunistiska sympatier efter militär tjänstgöring erhållit befördran från kapten till majors grad. Därför blev ytterst få personer omedelbart och påtagligt offer för McCarthy's kampanjer. Men han bidrog med en framgång vars följder fortfarande är kännbara att öka misstron och misstänksamheten, att framkalla utrensningaktioner inte bara inom förvaltningen utan också inom enskilda företag, att göra människor rädda för att säga och skriva något som kunde anses "subversivt"; han förgiftade mer än någon annan det andliga klimatet i USA. Konstnärer blev bojkottade, böcker blev borttagna ur offentliga bibliotek, universitetslärare blev tystade eller avskedade, hederliga människor blev vanryktade på grund av McCarthy's hets.

McCarthyismen fann genklang inom breda folkgrupper, detta framgår av en rad opinionsundersökningar. Ännu i början av år 1954 förklarade sig 50 procent av de tillfrågade i huvudsak gilla McCarthys verksamhet, medan endast 29 procent uttryckte sitt ogillande. I vetenskapliga utredningar har klarlagts att sympatierna för McCarthy var starkast bland de obildade folkgrupperna och avtog hos dem som genomgått läroverk eller universitet; särskilt vann katoliken McCarthy stöd bland katolska arbetare i nordöstern av irländsk, polsk och italiensk extraktion. En stor skuld i McCarthys framgång hade den republikanska partiledningen, som före 1952 fann alla medel i kampen mot Truman och demokraterna tillättna; trots att McCarthy riktat gemena angrepp mot general Marshall sökte Eisenhower senatens bistånd under valkampanjen 1952. Kollegerna i kongressen var rädda för McCarthy, sedan det vid några tillfällen visat sig — eller åtminstone gjorts sannolikt — att en bannlysning från hans sida minskade utsikterna till omva.

Då republikanerna kom till makten på våren 1953 förändrades efter hand läget. McCarthy gick på som förut och angrep rent av så heliga ting som armen och de protestantiska kyrkorna, han började tala om "tjuguet år av för-rådiskt välde" och blev sålunda farlig för sitt eget parti. Eisenhower som alltid avskytt honom vågade äntligen visa sin avsky. Fallet blev lika snabbt och oförmedlat som uppstigandet. Efter senatsbeslutet om "fördömmande", i vilket alla demokrater och hälften av republikanerna deltog, var det slut med McCarthy. Då han dog i maj 1957, ännu inte femtio år gammal, var han inte längre någon "nyhet" — även om döden, liksom tidigare de sensationella utbrotten, "kom i lagom tid för sjunyheter i radion".

Det finns redan en hel litteratur om McCarthy och McCarthyismen. Man har i inträngande arbeten sökt klarlägga sociologiska och

ideologiska sammanhang, såsom proveniensen från populismen kring sekelskiftet och isolationismen på 1930-talet. Man har gjort psykologiska studier; på vanligt psykoanalytiskt maner har det sagts att McCarthys enastående självsäkerhet och fräckhet bottnade i en överväldigande känsla av osäkerhet och mindervärdighet. Ett nu utkommet arbete av den berömda journalisten *Richard H. Rovere* — känd särskilt som medarbetare i *The New Yorker* — behandlar *Senator Joe McCarthy* (Harcourt, Bruce and Company, 3,95 dollar) som person med ett minimum av psykologiska schabloner. Rovere betonar i sin väldokumenterade, intelligenta och ofta spirituella bok att denna sida måste vara väsentlig; inga historiska utredningar om liknande fenomen och rörelser kan ge svaret på frågan varför en förut okänd senator från Wisconsin under några år lyckades tränga sig fram till en huvudroll på världsteatern.

McCarthy var född 1908 i ett enkelt jordbrukarhem. Efter några år av kroppsarbete och småaffärer avlade han på kort tid juridisk examen och blev småningom, som så många amerikanska småstadsadvokater, yrkespolitiker, till en början inom det demokratiska partiet. Som sådan valdes han år 1939 till domare, en befattning som han synes ha skött skandalöst illa. En första berömmelse vann han genom att begära ledighet som domare för att bli officer år 1942; möjligen tog han detta steg för att undgå konsekvenserna av sina blamager. Han kommenderades till poster i Stilla havet, där han skötte enkla-re stabsarbete; själv påstod han lögnaktigt att han varit skytt på ett bombplan, deltagit i ett stort antal raidar och blivit svårt skadad. Återkommen till Wisconsin uppträdde han som krigshjälte och blev efter en ovanligt hänsynslös kampanj vald till förbundssenator på det republikanska partiets lista år 1946. Under de första åren i senaten var han föga bemärkt; han arbetade till förmån för vissa privata företag och fick med säkerhet ekonomiskt vederlag för sina tjänster. I början av år 1950 kom han, till synes av rena tillfälligheter, på tanken att göra karriär på propaganda mot kommunismen och särskilt på uppgifter om kommunistisk infiltration i förvaltningen. Han kom i rätta ögonblicket, han var en utomordentligt skicklig demagog, och på kort tid var hans lycka gjord.

Vari bestod hans förmåga? Kan-ske främst i total likgiltighet för fakta, i en kraft att ljuga och överdriva som främst påminner om den nazistiska propagandan. Han var ingen lustlögnare, anser Rovere, men han talade lika gärna lögn som sanning, vilket även i politik är något mycket ovanligt — nästan alla människor har ett slags svärbekämpad förkärlek för sanningen. Särskilt var McCarthy mästare i vad Rovere kallar "den månghövdade lögnen" (the multiple untruth), "en lång rad löst sammanhängande osanningar eller en osanning med många sidor". Hans anklagelser mot personer eller grupper för kommunism var exempelvis så formulerade att det var ytterst svårt att dementera vissa uppgifter utan att synas godta andra och att över huvud ett klart och generellt tillbakavisande blev nästan omöjligt. Han uppgav ena gången en viss siffra på kommunister inom utrikesdepartementet, en annan gång en helt annan siffra; han använde ordet kommunist så att det kunde betyda: 1) en i det kommunistiska partiet, 2) en som tillhört partiet, 3) en som sympatiserade eller hade sympatiserat med partiet, 4) en vars verksamhet var

till gagn för kommunismen, 5) en som bekämpade McCarthys aktioner mot kommunismen. Med otrolig hänsynslöshet begagnade han metoden att hävda "skuld genom förbindelse" (guilt by association); ett bibliotek eller en tidskrift eller en person misstänkliggjordes genom påståendet att en kommunistisk bok fanns i biblioteket eller att en kommunist skrivit i tidskriften eller att personen i fråga varit vän med en kommunist eller tillhört en förening som haft kommunistiska medlemmar. Om McCarthy visades ha orätt på en bestämd punkt, förklarade han att denna punkt var utan intresse och att hans vedersakare genom att tala om den punkten avslöjade att de inte vågade tala om andra viktigare punkter. Till allt detta kom generaliseringarna, som ledde till att en detaljuppgift upphöjdes till något för den angripna organisationen eller personen allmänt gällande och karaktäristiskt.

Lögnen parades med fräckheten i förmågan att göra sensation. Till ett par journalister som besökte honom sade McCarthy vid ett tillfälle: "Ja, jag skall fundera på om jag har något åt er, Jo, det är sant, jag skall inkalla Truman som vittne i dag. Jag skall genast skriva ut kallelsen, så att

ni ser att jag inte pratar i vädret." Det blev en jättesak i ett par kvällstidningar; visserligen misstänkte journalisterna med rätta att någon inkallelse av Truman inte skulle bli av, men "nyheten" kunde ändå inte kastas i papperskorgen. Under ett förhör med general Zwicker utbröt McCarthy: "Ni är en skam för uniformen. Ni skyler kommunistiska konspiratörer. Ni är inte värd att vara officer." Det var rena galenskap, antagligen sagda i svår berusning, men McCarthy var skyddad av sin immunitet och hans ord var alltför sensationella för att inte slås upp i jätterubriker. Man kan kalla pressen McCarthys fånge under denna tid, men McCarthy var också fången i pressens sensationstrafik; han måste bli vildare och vildare för att få stå kvar på första sidan.

McCarthy var ingen fanatiker, han hade knappast några åsikter, han ville helt enkelt väcka uppseende och göra lycka, det är det centrala draget i Rovers karaktäristik och det synes mig vara väl underbyggt. Att McCarthy blev professionell antikommunist var en tillfällighet, han fortsatte i genren sedan det blivit tydligt att den var givande, och då han misslyckats sökte han inte ta upp arbetet på de gamla linjerna. Något försök att bilda en organisation eller starta en massrörelse gjorde han aldrig, trots de många anhängarna och de rikliga penningbidragen från Texasmiljonärer.

Därför bör han inte jämföras med Hitler eller Mussolini; han var, kan man säga, på en gång gemenare och mera oskuldssfull. "Om han var någonting alls i fråga om idéer, principer, doktriner, var han ett slags nihilist; han var en väsentligen destruktiv kraft, en revolutionär utan revolutionär vision, en rebell utan en sak att slåss för."

Privat var McCarthy snarast en slappt gemyttlig man, vänsäll, hygglig mot hustru och barn. Han var alltid vulgär och blev snabbt förfallen. Kortspel och supning var hans egentliga nöjen; hans underliga uppträdande, hans rytanden och hans förvirrade fraser sammanhänge med att han ofta var full under anföranden och utskotts-sessioner. Hans tarvlighet, som på tarvliga människor gjorde ett behagligt intryck och som av andra ofta betraktades som skicklig folklighet, var även bland amerikanska småstatspolitiker någonting märkvärdigt; att hörbart rapa och släppa väder ingick i vagnorna. Han personifierade på lägst nivå "hundraprocentamerikansen", "den riktiga karlen med hår på bröstet". Rovere har kanske rätt då han fränkänner McCarthy ond vilja, men det gör knappast porträttet vackrare.

HERBERT TINGSTEN

"ÖSTEUROPA

efter "Inzerikrisen" heter en ny sk i Utrikes- och Världspolitiska